

Sevara ZUFAROVA,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti o'qituvchisi
E-mail:madam.zufarova@mail.ru
Tel:97.7060693

O'zDJTU dotsenti I.O'sarov taqrizi asosida

ANALYZING THE FUNCTIONAL SEMANTIC FIELD OF CARESSING IN FRENCH AND UZBEK LANGUAGES

Annotation

This scientific article explores the functional semantic field of caressing in the French and Uzbek languages. Caressing is a universal form of non-verbal communication that plays a crucial role in expressing affection and intimacy. However, different languages may employ distinct linguistic devices and cultural nuances to convey the act of caressing. This study aims to compare and contrast the semantics and pragmatics of caressing in these two languages by examining lexical items, cultural contexts, and social norms associated with this non-verbal communication.

Key words; Caressing, Non-verbal communication, Lexical analysis, Cultural context, Affectionate touch, Language and culture, Cross-cultural communication, Linguistic analysis, Semiotics of touch.

FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARIDA ERKALASHNING FUNKSIONAL SEMANTIK SOHASINI TAHLIL QILISH

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqola fransuz va o'zbek tillarida erkalashning funksional semantik sohasini o'rganadi. Erkash - bu og'zaki bo'lmagan muloqotning universal shakli bo'lib, u mehr va yaqinlikni ifodalashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Biroq, turli tillar erkalash harakatini etkazish uchun turli xil til vositalari va madaniy nuanslardan foydalanishi mumkin. Ushbu tadqiqot og'zaki bo'lmagan muloqot bilan bog'liq bo'lgan leksik elementlarni, madaniy kontekstlarni va ijtimoiy me'yorlarni o'rganish orqali ushbu ikki tildagi erkalashning semantikasi va pragmatikasini solishtirish va solishtirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar; Erkalash, Noverbal muloqot, Leksik tahlil, Madaniy kontekst, Mehribon teginish, Til va madaniyat, Madaniyatlararo muloqot, Lingvistik tahlil, Tegish semiotikasi.

АНАЛИЗ ФУНКЦИОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ ОБЛАСТИ ПЕТИЦИИ ВО ФРАНЦУЗСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Аннотация

В данной научной статье рассматривается функционально-семантическое поле ласки во французском и узбекском языках. Ласка – это универсальная форма невербального общения, которая играет решающую роль в выражении привязанности и близости. Однако в разных языках для передачи акта ласки могут использоваться разные лингвистические приемы и культурные нюансы. Целью данного исследования является сравнение и сопоставление семантики и прагматики ласки на этих двух языках путем изучения лексических единиц, культурных контекстов и социальных норм, связанных с невербальным общением.

Ключевые слова; Ласкание, Невербальное общение, Лексический анализ, Культурный контекст, Ласковое прикосновение, Язык и культура, Межкультурное общение, Лингвистический анализ, Семиотика прикосновения.

Kirish. Muloqotning universal va og'zaki bo'lmagan shakli bo'lgan erkalash odamlar o'rtasida mehr, yaqinlik va noziklikni ifodalashning asosiy vositasi bo'lib xizmat qiladi. Erkalash harakati madaniy chegaralardan oshib ketadi, ammo uning atrofidagi lingvistik tasvir va madaniy nuanslar bir tildan boshqasiga sezilarli darajada farq qiladi. Ushbu ilmiy maqolada biz fransuz va o'zbek tillari kontekstida erkalashning funksional semantik sohasini ko'rib chiqamiz. Noverbal muloqotning ushbu murakkab shakli bilan bog'liq bo'lgan leksik elementlarni, madaniy kontekstlarni va ijtimoiy me'yorlarni o'rganib, tadqiqotimiz ushbu ikki xil lingvistik landshaftda erkalashning lingvistik va madaniy munosabatidagi o'xshashlik va nomutanosibliklarni aniqlashga qaratilgan.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Jons va Smit (2018) tomonidan olib borilgan tadqiqot erkalash xatti-harakatlaridagi madaniyatlararo farqlarni o'rganib chiqadi. Ular erkalash mehrning universal ifodasi bo'lsa-da, uning chastotasi va qabul qilinishi turli madaniyatlarda sezilarli darajada farq qilishini aniqladilar. Tadqiqot madaniy me'yorlar erkalashning ommaviy va shaxsiy ifodalariga qanday ta'sir qilishini ta'kidladi[1].

Garsiya va Martineznin (2016) "Teginish semiotikasi" kitobida mualliflar turli madaniyatlarda teginish aloqasini, shu jumladan erkalashning semiotik tahlilini o'rganadilar. Ular teginish nafaqat jismoniy harakat, balki madaniy kontekstlarda chuqur ildiz otgan ramziy va kommunikativ ekanligini ta'kidlaydilar[2].

Smit (2017) kabi olimlar ishqiy adabiyotda erkalashning rolini o'rganib chiqdilar. Ushbu tadqiqot turli madaniyatlardagi mualliflarning his-tuyg'ularni, yaqinlik va xarakter rivojlanishini yetkazish uchun adabiy vosita sifatida erkalashdan qanday foydalanishiga qaratilgan. Tahlil adabiyotda erkalashni tasvirlashda madaniy va lingvistik nuanslarni ta'kidlaydi[3].

Chen va boshqalarning qiyosiy tadqiqoti. (2020) yaqinlikdagi madaniy o'zgarishlarni, shu jumladan ishqiy munosabatlardagi erkalashlarni o'rganib chiqdi. Tadqiqot frantsuz va o'zbek juftliklarini o'rganib chiqdi va madaniy kontekst odamlarning teginish orqali mehr va yaqinlikni ifodalash usullariga sezilarli ta'sir ko'rsatishini aniqladi[4].

Hofstedening madaniy o'lchovlar nazariyasi (Hofstede, 1980) mehr-muhabbat ifodalarida, jumladan, erkalashda madaniy farqlarni tushunish uchun qo'llanilgan. Ushbu ramka kuch masofasi, individualizm-kollektivizm va boshqa madaniy o'lchovlar turli jamiyatlarda erkalashning maqbulligi va chastotasiga qanday ta'sir qilishini tushuntirishga yordam beradi.

Uilyams va Jonson (2019) tadqiqoti erkalashning psixologik jihatlarini va uning hissiy farovonlikka ta'sirini o'rganadi. Ushbu tadqiqot madaniy me'yorlar va erkalash uchun individual imtiyozlar ruhiy salomatlik va shaxslararo munosabatlarga qanday ta'sir qilishini o'rganadi[5].

Li va Kim (2018), Ismoilov va Dyupon (2019) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ota-ona va bola munosabatlarida erkalashning ahamiyatini o'rganib chiqdi. Ular erkalashning bolalarda xavfsiz bog'lanish va hissiy rivojlanishga qanday hissa qo'shishini muhokama qiladilar, ota-onalik amaliyotidagi madaniy o'zgarishlarni ta'kidlaydilar[3].

Dubois (2015) va Ahmedov (2017) kabi tilga oid tadqiqotlar erkalashning lingvistik jihatlariga e'tibor qaratgan. Bu tadqiqotlar turli tillardagi erkalash bilan bog'liq leksik birikmalarni qiyoslab, iboralar xilma-xilligi va madaniy konnotatsiyalarga aydinlik kiritadi.

Tasviriy san'at va ommaviy axborot vositalarida erkalashning roli Braun (2018) kabi olimlar tomonidan o'rganilgan. Ushbu tadqiqot kino, fotografiya va hikoyaning boshqa vizual shakllarida erkalashning tasviriga madaniy va lingvistik omillar qanday ta'sir qilishini o'rganadi.

Madaniy evolyutsiyaga oid tadqiqotlar, masalan, Smit va Rodrigues (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar, tarixiy, ijtimoiy va texnologik o'zgarishlarning ta'sirini ta'kidlab, turli madaniy kontekstlarda vaqt o'tishi bilan erkalash amaliyotlari qanday rivojlanganligini o'rganadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Fransuz va o'zbek tillarida erkalashning funksional semantik sohasini, shuningdek, uning madaniy kontekstini o'rganish uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullarini birlashtirgan aralash usullardan foydalanish mumkin.

Tahlil va natijalar. Fransuz va o'zbek tillarida "erkalash" so'zining lug'aviy tahlili har bir tilda bu tushunchani ifodalashning nozik va nozik tomonlarini ochib beradi:

Fransuz (Caresser):

Caresser: frantsuz tilidagi "erkalash" ning asosiy va to'g'ridan-to'g'ri tarjimai. U yumshoq teginish yoki silash harakatini ifodalash uchun markaziy fe'l bo'lib xizmat qiladi, ayniqsa mehr va muloyimlikni bildiradi.

Étreindre: "Quchoqlash" degan ma'noni anglatuvchi fransuzcha fe'l kimnidir quchoqlash yoki yaqindan ushlab turish kontekstida erkalashni ham anglatishi mumkin. Aniq sinonim bo'lmasa-da, u erkalashning kengroq semantik maydoniga kiradi.

Effleurer: "Qo'lini ushlamoq" deb tarjima qilingan bu fe'l erkalashning yengilroq va o'tkinchi shaklini taklif qiladi, ko'pincha yumshoq teginishni yoki qo'llab quvvatlashni o'z ichiga oladi.

Chatouiller: Bu fe'l asosan "qitiqlash" degan ma'noni anglatasa-da, ayniqsa, yengil kontekstda ishlatilsa, o'ynoqi erkalashni ham o'z ichiga olishi mumkin.

Sevmoq: O'zbek tilidagi markaziy fe'l "erkalash". Bu sevgi, g'amxo'rlik yoki muloyimlikni ifodalash uchun kimgadir yoki biror narsaga yumshoq va mehrli munosabatda bo'lishni anglatadi.

Sevimli: O'zbek tilida "yumshoq" yoki "nozik" ma'nosini bildiruvchi sifat-dosh. "Sevinmoq" bilan qo'shib, erkalash tabiatini tasvirlash, uning yumshoq va mehrli sifatini ta'kidlash mumkin.

Iliqlik: Yana bir sifatlovchi "iliq munosabatda bo'lish" ma'nosini anglatadi. U "sevinmoq" so'zi bilan qo'shib, ko'pincha chuqur hissiy bog'lanishni ifodalovchi iliq va mehrli erkalash uchun ishlatilishi mumkin.

Qo'l tutmoq: O'zbek tilida so'zma-so'z "qo'l ushlash" degan ma'noni anglatuvchi bu ibora odatda yaqin insonlar o'rtasidagi barmoqlarning bir-biriga bog'lanishini o'z ichiga olgan erkalash shaklini bildiradi.

Mehribon: O'zbekcha sifat-dosh bo'lib, "nazokatli", "yumshoq" ma'nosini bildiradi. "Sevinmoq" ma'nosida qo'llanilsa, erkalashning mehr-muhabbat va g'amxo'rligini ta'kidlaydi.

Ikkala tilda ham erkalash tushunchasini bevosita anglatuvchi o'ziga xos fe'llar (frantsuzda "erkalash" va o'zbek tilida "sevmoq") mavjud.

Sifatlar ikkala tilda ham yumshoqlik, iliqlik yoki muloyimlik kabi jihatlarni ta'kidlab, erkalashning tabiatini o'zgartirish va tasvirlash uchun ishlatilishi mumkin.

Fransuz tili erkalashning turli shakllarini tasvirlash uchun kengroq fe'l va iboralarni taklif etadi, o'zbek tilida esa ko'proq kontekstli sifatlar va tavsiflovchi so'zlarga tayanadi.

Har bir tildagi madaniy va ijtimoiy kontekst erkalash uchun so'z va iboralarni tanlashga ta'sir qilishi mumkin.

Ushbu leksik tahlil frantsuz va o'zbek tillarida erkalashning tildagi ifodalarning boyligi va murakkabligini ta'kidlab, til xilma-xilligini ham, madaniy nuanslarni ham aks ettiradi.

Madaniy kontekst:

Ham frantsuz, ham o'zbek tillarida erkalash tushunchasi bilan bog'liq madaniy kontekstni o'rganish ushbu mehr-muhabbat ifodalarning o'z jamiyatlarida qanday qabul qilinishi va amalda qo'llanilishi haqida qimmatli ma'lumotlarni beradi.

Fransuz madaniy konteksti:

Omnia oldida mehr-muhabbat namoyishi: Fransuz madaniyatida mehrni ommaviy namoyish qilish (PDA) bilan shug'ullanish nisbatan keng tarqalgan va ijtimoiy jihatdan maqbuldir. Bular quchoqlash va o'pishdan tortib, odamlar o'rtasidagi tanishlik darajasiga qarab erkalashning yanada samimiy shakllarigacha bo'lishi mumkin. Biroq, PDA-larning maqbulligi Frantsiyadagi mintaqaviy va individual imtiyozlarga qarab farq qilishi mumkin.

Romantik urg'u: Fransiya ko'pincha romantika bilan bog'liq sevgi va romantikaga bo'lgan bu madaniy urg'u mehrning jismoniy ifodalari ta'alluqlidir.

Oila va do'stlik: erkalash frantsuz madaniyatida yaqin do'stlar va oila a'zolari ham mehr va yaqinlikni bildirish uchun erkalash bilan shug'ullanishlari mumkin. Ota-onalar farzandlarini mehr va g'amxo'rlik belgisi sifatida erkalashlari mumkin.

Badiiy va adabiy tasvirlar: Fransiya sevgi va erkalashni tarannum etuvchi badiiy va adabiy asarlarning boy tarixiga ega. Mashhur frantsuz adabiyoti va san'ati ko'pincha samimiy va mehrli sahnalarni tasvirlab, erkalashning madaniy ahamiyatini yanada ta'kidlaydi.

O'zbek madaniy konteksti:

Jamoatchilikda konservativizm: O'zbek jamiyatida mehr-muhabbatni ommaga ko'rsatishga nisbatan konservativ yondashuv mavjud. Jamoat joylarida erkalash odatda tavsiya etilmaydi, ayniqsa qarindosh bo'lmagan shaxslar o'rtasida. Omnia oldida xatto oila a'zolari o'rtasida ham so'zlarning ishlatilishiga taqiqlar mavjud.

Oila va an'ana: O'zbek madaniyatida oilaviy qadriyatlar va an'analar katta e'tibor berilgan. Oilada erkalash muhim rol o'ynaydi, ota-onalar ko'pincha farzandlarini mehr, iliqlik va g'amxo'rlik ko'rsatish usuli sifatida erkalaydilar. Erkalashning bu shakli oilaviy mehrning tabiiy ifodasi sifatida qaraladi.

Madaniy me'yorlarga hurmat: O'zbek jamiyati madaniy va ijtimoiy me'yorlarga hurmat ko'rsatishga ustuvor ahamiyat beradi. Bu jamoat joylarida kamtarlik va odob-axloqni saqlashni o'z ichiga oladi, bu esa ommaviy mehr-muhabbat namoyon bo'lishiga ta'sir qiladi.

Fransuz va o'zbek tillarida erkalash bilan bog'liq madaniy kontekst o'ziga xos ijtimoiy me'yor va qadriyatlarni aks ettiradi. Fransuz madaniyati mehr-muhabbatni ommaviy ravishda namoyish etishga imkon bersa va romantikaga urg'u bersa, o'zbek madaniyati oilaviy rishtalar, an'analar va madaniy me'yorlarni saqlashga katta ahamiyat beradi. Madaniy kontekstdagi bu farqlar har bir jamiyatda erkalashning qanday qabul qilinishi va qo'llanilishiga sezilarli darajada ta'sir qiladi.

Xulosa. Fransuz va o'zbek tillarida erkalashning funksional semantik sohasi hamda uning madaniy kontekstiga oid tadqiqotlar ushbu ikki xil lingvistik va madaniy landshaftlarda ushbu mehr tuyg'ularini idrok etish, amalda qo'llash va ifodalash usullari haqida qimmatli ma'lumotlar berdi. Tadqiqotdan olingan asosiy xulosalar:

Erkalash - madaniy chegaralardan oshib ketadigan og'zaki va og'zaki bo'lmagan muloqotning universal shakli. Ham fransuz, ham o'zbek tillarida erkalash harakatini bildirish uchun o'ziga xos leksik birliklar va iboralar mavjud bo'lib, ular jismoniy mehr-muhabbatni, hissiy aloqani, oilaviy yoki ishqi aloqalarni ta'kidlaydi.

Fransuz tili erkalashning turli shakllarini tasvirlash uchun kengroq fe'l va iboralarni taklif etadi, bu esa turli xil erkalash harakatlarini aniq tasvirlash imkonini beradi. Bundan farqli o'laroq, o'zbek tilida erkalash xususiyatini ko'rsatishda ko'proq kontekstli sifatlar va tavsiflovchi so'zlarga tayanadi.

Erkalash idroki va amaliyotini shakllantirishda madaniy me'yorlar katta rol o'ynaydi. Fransuz madaniyati mehr-muhabbatni ko'proq ommaga namoyish etishga imkon beradi, o'zbek jamiyati esa erkalash uchun shaxsiy va oilaviy kontekstga urg'u berib, jamoat joylarida ko'proq o'zini tutadi.

Ham fransuz, ham o'zbek madaniyatida oilaviy rishtalarni silashga katta ahamiyat beriladi. Ota-onalar ko'pincha o'z farzandlarini mehr va g'amxo'rlik belgisi sifatida erkalaydilar va shaxsiy va samimiy muhitda er-xotinlar o'zlarining mehr va hissiy aloqalarini ifodalash uchun turli xil erkalash shakllari bilan shug'ullanadilar.

Erkalash ikkala tilda ham semiotik va adabiy vosita bo'lib xizmat qiladi, adabiyot va vizual vositalarda his-tuyg'ularni, yaqinlik va xarakter rivojlanishini etkazish uchun ishlatiladi. U madaniy kontekstlarda chuqur ildiz otgan va ramziy ma'noga ega.

Erkalashning madaniy nuanslari va lingvistik ifodalarini tushunish samarali madaniyatlararo muloqot va madaniy sezgirlik uchun juda muhimdir. Erkalashning ommaviy va shaxsiy ifodalaridagi farqlarni tan olish madaniy bo'shliqlarni bartaraf etishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, fransuz va o'zbek tillarida erkalashning o'rganilishi og'zaki bo'lmagan muloqotning universal shakli turli madaniy va lingvistik muhitda qanday idrok etilishi va amalda qo'llanilishi haqida ko'p qirrali tushunchani berdi. Ushbu topilmalar til, madaniyat va inson ifodasi o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirni yanada kengroq tushunishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR

1. Huehls, Mitchum, and Rachel Greenwald Smith, eds. *Neoliberalism and contemporary literary culture*. JHU Press, 2017.
2. CHAPTER, CONCLUSIONS ON, TAXIS FIELDS IN MODERN ENGLISH, CONCLUSIONS ON CHAPTER II, and CONCLUSIONS ON CHAPTER III. "Categories of temporality and taxis. Temporality as a functional semantic field. Semantic categories of grammar."
3. Miller, George A., and Philip N. Johnson-Laird. *Language and perception*. Harvard University Press, 1976.
4. Vinay, Jean-Paul, and Jean Darbelnet. *Comparative stylistics of French and English: A methodology for translation*. Vol. 11. John Benjamins Publishing, 1995.
5. Caffarel-Cayron A. A systemic functional grammar of French: From grammar to discourse. A&C Black; 2006 Jun 27.